DENETİM PİYASASI YOĞUNLAŞMA ANALİZİ: TÜRKİYE DENETİM PİYASASI

Bülent Kınay[1], Ayşegül CİĞER[2]

Özet

Araştırmanın amacı, Türkiye'deki denetim hizmetleri piyasasının yoğunlaşma düzeyini belirlemektir. Bu amaçla denetim firmalarının KAYİK (Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar) müşteri sayısı, bağımsız denetim gelirleri, diğer gelir ve toplam gelir değişkenlerine bağlı olarak Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) ve N-Firma Yoğunlaşma (CR4 ve CR8) oranları hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında 2013-2019 yılları için 94 denetim firmasının şeffaflık raporlarından elde edilen veriler kullanılmıştır. Denetim piyasasının genel olarak rekabetçi bir piyasa ortamından uzak olduğu ve oligopol bir piyasa özelliği gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, yıllar itibari ile tüm denetim piyasalarının yoğunluk düzeylerinin artış eğiliminde olduğu ve 4 büyük denetim firmasının piyasaya hakim olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Denetim, Denetim Piyasası, Yoğunlaşma

TURKEY AUDIT MARKET CONCENTRATION ANALYSIS

Abstract

The purpose of this study was to determine the degree of concentration of audit services market in Turkey. For this purpose, the Herfindahl-Hirschman Index (HHI) and N-Firm Concentration (CR4 and CR8) ratios were calculated based on the number of PIE clients of audit firms, independent audit revenues, other income and total income variables. Within the scope of the research, the data obtained from the transparency reports of 94 audit firms for the years 2013-2019 were used. It has been determined that the audit market is generally far from a competitive market environment and displays an oligopolistic market feature. In addition, although there is an increasing tendency in the density levels of all audit markets over the years, it has been revealed that 4 big audit firms dominate the market.

KeyWords: Audit, Audit Market, Market Concentration

1. GİRİŞ

Denetim piyasasında, uluslararası denetim ağındaki (network) denetim firmalarının faaliyetlerinin daha yoğun olduğu gözlemlenirken 4 büyük (Deloitte, E&Y, KPMG ve PWC) olarak adlandırılan denetim firmalarının küresel piyasadaki hakimiyeti özellikle dikkat çekici boyuttadır. Buna ek olarak 4 büyük denetim firmasının, AB ve ABD borsalarında işlem gören şirketlerin denetimindeki birleşik piyasa payları yüzde 85'in üzerindedir (https://www.bi.edu/, 2021). 2018 yılındaki verilere göre 4 büyük denetim firmasının küresel piyasada elde ettikleri gelir tutarlarına göre sıralaması, Deloitte, PWC, E&Y ve KPMG şeklindedir. Ayrıca 4 büyük denetim firmasının her biri dünya çapında 200.000'den fazla kişiyi istihdam etmekte ve her yıl da personel sayısını artırmaktadır. 4 büyük denetim firması içinde yer alan Deloitte firması ise 286.000 kişilik bir iş gücüyle lider konumda bulunmaktadır (https://www.icaew.com/, 2021). Diğer taraftan sadece uluslararası piyasada faaliyet gösteren 31 denetim firmasının 2018 yılı denetim gelirleri esas alındığında bu firmaların küresel ekonomiye

[1] Dr. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, bulentkinay@akdeniz.edu.tr
[2] Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, aysegulc@akdeniz.edu.tr

toplamda 196.05 milyar USD katkıda bulunduğu belirlenmiştir (https://www.icaew.com/, 2021). Bu açıdan denetim piyasasının ekonomik anlamda önemi de ayrıca ilgi çekmektedir.

Türkiye'deki denetim piyasası ise yabancı denetim firmalarının girişimleri ile oluşmaya ve gelişmeye başlayan yeni bir piyasadır. Denetim eşiklerinin yıllar itibari ile düşürülmesi ve denetim hizmeti ihtiyacı sonucu denetim sayısındaki artışın Türkiye'deki denetim piyasasını genişleteceği beklenmektedir. Şubat/2021 itibari ile Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) Bağımsız Denetim Kuruluşu Resmi Sicili'ne

(https://www.kgk.gov.tr, 2021) göre 342 denetim firması kayıtlı bulunmaktadır Bununla beraber, Türkiye ekonomisinin gelişmesi ve yabancı sermaye oranının artması ile birlikte yabancı denetim firmalarının Türkiye'de şube açmaya başladığı görülmektedir (Sanlı ve Özbirecikli, 2012:3). Ancak, denetim faaliyetleri, ağırlıklı olarak 4 büyük denetim firması tarafından yürütülmekte ve büyük şirketlerin çoğu denetimlerini 4 büyük denetim firmasına yaptırmaktadırlar (Erdoğan ve Solak, 2016:175). Denetim firmalarının elde ettikleri gelirlere göre hem Türkiye[3] hem de küresel sıralaması, Tablo 1'de verilmektedir. Buna göre gerek küresel piyasada gerekse de Türkiye piyasasında 4 büyük denetim firmasıyla birlikte yabancı denetim firmalarının hakimiyetinin olduğu ifade edilebilir.

Tablo 1: Denetim Firmalarının 2018 Yılı Elde Ettikleri Toplam Gelire Göre Küresel ve Türkiye'deki Sıralaması

Sıra No	Küresel	Türkiye
1	Deloitte	KPMG
2	PwC	PwC
3	EY	Deloitte
4	KPMG	EY
5	BDO	Baker Tilly (Güreli)
6	Grant Thornton	Grant Thornton (Eren ve Engin toplamı)
7	RSM	Nexia (As ve Arılar toplamı)
8	Crowe Global	Kreston (Ata)
9	Nexia	Moore Stephens (MBK)
10	Baker Tilly	PKF (Sun)

Kaynak: (**www.accountancyage.com, 2021a**)

Tablo 1'e göre Türkiye'deki sıralamanın küresel sıralama ile karşılaştırıldığında 7 denetim firmasının aynı olduğu ancak sıralamanın aynı olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan 2019 yılındaki elde ettikleri gelire göre oluşan sıralamalarda önemli bir değişikliğin olmadığı söylenebilir (www.accountancyage.com, 2021b).

Uluslararası denetim firmalarının Türkiye'de faaliyet göstermesi, ulusal denetim firmalarının (şahıs veya firmaların) gelişimini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Yabancı sermayenin yön vermesi sonucu, şirketler denetim yaptırmak için yabancı denetim firmalarını tercih etmek zorunda kalmaları, ulusal denetim firmalarının denetim piyasasından aldığı payı daraltmıştır (Sanlı ve Özbirecikli, 2012:3). Bu nedenle yerel denetim firmalarının, denetim piyasasında rekabet edebilmek ve piyasa paylarını artırabilmek için uluslararası denetim ağı, denetim birlik ve derneklerine üye oldukları ya da anlaşma yaptıkları görülmektedir. Denetim piyasasının gelişmesi, denetim firma sayısındaki artış ve uluslararası faaliyet gösteren denetim firmalarının ülke denetim piyasalarında hakimiyet göstermesi, piyasadaki rekabet (yoğunlaşma ile ilgili çalışmaların da son yıllarda artış göstermesine neden olmaktadır. Dolayısıyla piyasa yoğunlaşması, piyasada bulunan firmalar arasındaki rekabetin seviyesini ifade

[3] 94 denetim firmasının şeffaflık raporundan elde edilen 2018 yılı verileri

etmektedir. Tekelci (monopolcü) piyasa yapısında yoğunlaşma oldukça yüksek dolayısıyla rekabetin düşük olduğu, buna karşın Neo-Klasik iktisatın öngördüğü tam rekabet piyasasında ise yoğunlaşmanın düşük olduğu kabul edilir (Ildırar ve Kıral, 2018:113). Buna göre yüksek denetim piyasası yoğunlaşmasının en yaygın bir biçimde ele alındığı konular aşağıdaki gibidir:

1) Orta ölçekli denetim firmaları için giriş engelleri,

2) Büyük şirketler için sınırlı denetçi seçimi,

3) Denetim ücretlerinin düzeyine etkisi,

4) Denetim kalitesi üzerindeki etki ve

5) Finansal sistem zayıflığı.

Aynı zamanda araştırmacılar, denetim piyasası yoğunluğunu azaltmak için muhtemel reformları da tartışmaktadırlar (Malis ve Brozovic, 2015:341-343). Diğer yandan çeşitli ülkelerde denetim piyasası yoğunlaşmasının ölçüldüğü görülmektedir. Letonya'da 2016-2018 yıllarında bankalar ve KAYİK şirketlerin denetimi piyasasında yüksek yoğunlaşma düzeyinin olduğu ve 4 büyük denetim firmasının KAYİK piyasasında etkin bir oligopolü olduğu tespit edilmiştir (Rozgina vd., 2020:641). Hırvatistan'da 2008-2013 yıllarında KAYİK denetim piyasasında müşteri sayısına göre yoğunlaşma seviyesi düşük olsa da toplam müşterilerin varlıklarına ve gelirlerine dayalı piyasa paylarına göre yoğunlaşmanın orta ile yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Malis ve Brozovic, 2015:353). 2008-2011 dönemlerinde Sırbistan denetim piyasasında denetim gelirine dayalı piyasa yoğunlaşması düzeyinin orta düzeyde bir yoğunluğa sahip olduğu ve 4 büyük denetim firmasının oligopol özelliklerine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak, piyasa yoğunlaşması diğer değişkenler olan denetim firmasının net karı, çalışan sayısı ve müşteri sayısı esas alındığında 4 büyüklerin hakimiyeti ortaya konulamamaktadır (Mijić vd., 2015:115). Güney Afrika denetim piyasasına 4 büyüklerin hakim olduğu ve 4 büyüklerden birinin denetim piyasasında tekel olduğu tespit edilmiştir (www.usb.ac.za, 2021). Son olarak 2021 tarihli AB Komisyonu'nun 2015 ve 2018 yıllarını kapsayan raporuna göre, 4 büyük denetim firmasının 13 Üye ülkede oligopol bir yapıya sahip olduğu (2015 yılında 11 ülke iken) ve AB piyasasındaki tüm KAYİK yasal denetimlerinde ortalama payının % 70 olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca 4 büyükler KAYİK yasal denetimlerinden elde edilen gelir yönünden denetim sayısına göre denetim piyasa payından daha da baskın olarak tespit edilmiştir (https://eur-lex.europa.eu, 2021:5).

Türkiye'de de 4 büyüklerin piyasada genel olarak hakimiyeti bilinmekte olup, yoğunlaşmanın hangi denetim hizmetlerinde olduğu ve yoğunlaşmanın eğilimi ile ilgili ampirik bir kanıt henüz bulunmamaktadır.

Buradan hareketle araştırmanın amacı, Türkiye'de faaliyet gösteren denetim firmalarının 2013-2019 yılları arasında ilan ettiği toplam 7 yıllık şeffaflık raporlarını esas alarak piyasadaki yoğunlaşma düzeyini belirlemektir. Bu araştırma, özellikle 4 büyük dışında denetim piyasasında yer bulmaya çalışan diğer denetim firmalarının piyasada nasıl bir strateji belirlemeleri gerektiği konusunda ve KGK için faydalı olabilir.

2. VERİ VE YÖNTEM

Araştırmada Şubat/2021 itibari ile Türkiye'de faaliyet gösteren denetim firmalarının 2013-2019 yıllarındaki web sayfalarında yayımladıkları şeffaflık raporlarından veriler toplanmıştır. Şubat/2021 itibari ile KGK bağımsız denetim kuruluşu siciline kayıtlı 342 denetim firmasının web sayfaları incelenmiş ve sadece şeffaflık raporu yayımlayan 94 denetim firması tespit edilmiştir. Bu 94 denetim firmalarının bir kısmı, KAYİK denetimi yapmadıkları gerekçesiyle bazı yıllarda şeffaflık raporu yayımlamadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada denetim piyasasının yoğunlaşma düzeyini belirlemek amacıyla benzer çalışmalarda (Malis ve Brozovic, 2015:339; Mijić vd., 2015:115; Rozgina vd., 2020:641) en yoğun olarak kullanılan yoğunlaşma düzeyi yöntemlerinden N-Firma Yoğunlaşma Oranı ve Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) tercih edilmiştir.

N-Firma Yoğunlaşma Oranı:

$$CR_{n=} S_1+S_2+S_3+...+S_n = \sum_{i=1}^{n} S_i$$

Avrupa Komisyonu'nun denetim hizmetleri piyasasında yoğunlaşma hesaplamasında kullandığı yoğunlaşma düzeyleri (https://eur-lex.europa.eu, 2021:5);

CR4 =%0, mükemmel rekabet anlamına gelmektedir;

%0 <CR4 <%50, mükemmel rekabetten oligopole kadar değişmektedir;

%50 <CR4 <%80 oligopol anlamına gelmektedir;

% 80 <CR4 <%100, yoğunlaşma oligopolden tekele kadar değişmektedir;

CR4 =% 100, yüksek yoğunluklu oligopol ve hatta tekel anlamına gelir

(CR1 =% 100 ise).

HHI, rekabet hukuku açısından bir ürünle ilgili piyasada firmalar arasında gerçekleşen birleşme-devralmalardan sonra o piyasada oluşacak yoğunlaşmanın hesaplanması için gerek Avrupa ve ABD'de gerekse Türkiye'de Rekabet Kurumu tarafından kullanılmakta olan bir endekstir. ABD Federal Ticaret Komisyonunun 1982 yılında yayınladığı "Şirket Birleşme Rehberi"ne göre piyasalar bu açıdan üç ana bölümde ele alınmıştır (Ildırar ve Kıral, 2018:99):

1.HHI <1000 ise "yoğunlaşmamış piyasalar"

2.1000<HHI<1800 ise "düşük yoğunlaşmış piyasalar"

3.1800<HHI ise "çok yüksek yoğunlaşmış piyasalar"

HHI, N-firma yoğunlaşma yaklaşımı ile karşılaştırıldığında daha güvenilir gözükse de aslında bu iki yöntem karşılıklı tamamlayıcı unsurlar olarak değerlendirilir. Nitekim ABD'de şirket birleşmelerinin neden olduğu olası tekelleşmelerin önüne geçilmesi amacıyla belli yaptırımlar uygulanırken her iki endeksin de dikkate alındığı görülmektedir (Pehlivanoğlu ve Tiftikçigil, 2013:159).

Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI)

$$HHI = \sum_{i=1}^{n} S_i^2$$

3. BULGULAR

Yoğunlaşma oranları olarak CR4 ve CR8 uygulanmış olup Tablo 2 ve Tablo 3'de sonuçlar yer almaktadır. Tablo 3'de ise denetim piyasasına ait HHI yoğunlaşma endeksi değerleri tespit edilmiştir.

Tablo 2. Denetim Piyasasına Ait CR4 Endeksi Değerleri

Yıl	Bağımsız Denetim Gelirleri	N	Diğer Gelirler	N	Toplam Gelirler	N	Denetlediği KAYİK Sayısı	N
2013	81,7	56	43,68	57	67,35	56	49,85	62
2014	80,08	70	45,37	70	61,04	70	48,64	70
2015	79,32	71	48,9	70	63,16	72	59,59	67
2016	81,76	83	47,27	80	61,47	83	61,01	78
2017	74,55	86	53,58	81	63,07	85	65,25	79
2018	76,51	77	55,07	71	66,13	80	74,08	69

2019	76,47	67	60,72	65	67,16	66	74,64	65

Tablo 2'de ilk 4 denetim firması dikkate alınarak yoğunlaşma oranları hesaplanmıştır. Bağımsız denetim geliri piyasası yoğunluğu son 3 yılda düşük oranda bir azalış eğilimi gösterse de tüm yıllar için oligopol bir yapıdan tekelci bir yapıya geçiş görünümü sergilediği söylenebilir. Diğer gelirler piyasasındaki yoğunlaşmanın diğer piyasalara nazaran daha düşük bir yoğunlaşma gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Diğer gelirler piyasası 2013 yılından 2017 yılına kadar tam rekabetçi bir yapıdan oligopol bir yapıya geçişi karakterize etmekte olup, 2017 yılından itibaren ise oligopol bir yapıya geçtiği ve bu eğilimin arttığı görülmektedir. Toplam gelirler piyasası oligopol bir yapıda olduğu ancak yoğunlaşma düzeyinin artış eğilimli olduğu belirlenmiştir. KAYİK müşteri piyasası ise 2013 ve 2014 yıllarında tam rekabetçi bir yapıdan oligopol bir yapıya geçişi sergilemekte olup, 2015 yılından itibaren artan yoğunlaşma düzeyi ile oligopolist bir eğilim gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca tüm denetim piyasasında 4 büyüklerin hakim olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Denetim Piyasasına Ait CR8 Endeksi Değerleri

Yıl	Bağımsız Denetim Gelirleri	N	Diğer Gelirler	N	Toplam Gelirler	N	Denetlediği KAYİK Sayısı	N
2013	90,89	56	61,22	57	76,82	56	65,53	62
2014	88,95	70	58,67	70	74,12	70	61,45	70
2015	88,76	71	63,64	70	76,63	72	71,2	67
2016	91,58	83	63,94	80	74,16	83	72,98	78
2017	84,62	86	67,72	81	75,61	85	76,56	79
2018	85,43	77	71,45	71	78,64	80	79,64	69
2019	84,79	67	74,11	65	79,33	66	81,46	65

Tablo 3'de ilk 8 denetim firması dikkate alınarak yoğunlaşma oranları hesaplanmıştır. Bağımsız denetim geliri piyasasında tüm yıllarda çok yüksek yoğunlaşmanın olduğu görülmektedir. Yoğunlaşma oligopolden tekelci bir yapıya doğru değişim gösterdiği söylenilebilir. Ancak 2017 ve sonraki yıllarda bu yoğunlaşma düzeyi azalış eğilimi göstermektedir. Diğer gelirler piyasası 2013 yılından 2018 yılına kadar yüksek yoğunlaşma düzeyinde seyrederken, yoğunlaşma düzeyi artarak 2018 yılından itibaren çok yüksek yoğunlaşma düzeyine geçmiştir ve oligopol bir yapı sergilemiştir. Toplam gelirler piyasası ise oligopol bir yapıda olduğu belirlenmiş olup, eğilimi artarak devam etmektedir. KAYİK müşteri piyasası ise 2018 yılına kadar yıllar itibari ile artış eğilimli olup, oligopol bir yapı göstermiştir. 2019 yılında ise oligopolden tekelci bir yapıya doğru bir artış göstermeye başlamıştır.

Tablo 4. Denetim Piyasasına Ait HHI Yoğunlaşma Endeksi Değerleri

Yıl	Bağımsız Denetim Gelirleri	N	Diğer Gelirler	N	Toplam Gelirler	N	Denetlediği KAYİK Sayısı	N
2013	1802	56	748	57	1226	56	743	62
2014	1670	70	656	70	1059	70	695	70
2015	1639	71	725	70	1115	72	1005	67
2016	1723	83	704	80	1038	83	1026	78
2017	1439	86	848	81	1093	85	1261	79
2018	1508	77	938	71	1182	80	1603	69
2019	1519	67	1073	65	1225	66	1671	65

Tablo 4'de HHI yöntemi uygulanarak Türkiye denetim piyasalarının yoğunlaşma ve ile ilgili oranlar tespit edilmiştir. Herhangi bir piyasanın rekabetçi bir seviyede olması için HHI değerinin 1000'den daha az olması gerekmektedir. Araştırmada denetim piyasalarının HHI endeksleri incelendiğinde, büyük bir bölümünde bu oranın 1000 kritik düzeyinin üzerinde olduğu görülmektedir. Bağımsız denetim geliri

piyasası tüm yıllarda düşük yoğunlaşmış piyasa görünümünde olduğu ve son üç yılda azalış gösterdiği söylenebilir. Diğer gelirler piyasasında, 2019 yılı hariç tüm yıllarda yoğunlaşmamış bir piyasa sergilediği ve rekabetçi bir düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak yıllar itibari ile değerlerin artış trendine geçtiği ve rekabetçi ortamdan çıkmak üzere olduğu yorumu yapılabilir. Toplam gelir piyasasında tüm yıllarda düşük yoğunlaşmış bir piyasa görünümünde olduğu ve 2014 yılından itibaren artış trendinde olduğu görülmektedir. KAYİK müşteri piyasasında ise 2015 yılına kadar yoğunlaşmamış bir piyasa görünümünde iken 2015 yılından sonra hızla aratarak düşük yoğunlaşmış piyasa seviyesine yükselmiştir.

4. SONUÇ

Türkiye denetim hizmetleri piyasasında denetim firmalarından elde edilen verilere göre bağımsız denetim geliri, diğer gelirler, toplam gelirler ve KAYİK müşteri sayısı değişkenlere göre piyasanın yoğunlaşma düzeyi analiz edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde yapılan analizler genel olarak denetim hizmetleri piyasasının son yapılan araştırma (https://eur-lex.europa.eu, 2021:5) sonuçlarındaki Avrupa piyasasına benzerlik göstererek rekabetçi özelliklere sahip olmadığı ve oligopol bir piyasa özelliği sergilediği görülmektedir. Ayrıca bütün denetim piyasalarında yoğunlaşmanın yıllar itibari ile artış eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir. Denetim piyasasına giren denetim firmasında yıllar itibari ile artış olmasına rağmen bu artışın denetim piyasalarındaki rekabet ortamına henüz yansımadığı söylenilebilir. Denetim piyasasının tamamında 4 büyüklerin hakimiyeti bulunmakta olup, en yüksek yoğunlaşmanın olduğu piyasa ise bağımsız denetim geliri piyasasıdır. Sadece denetim piyasası içinde diğer gelirler piyasasının nispeten daha az yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum büyük denetim firmaları dışındaki diğer denetim firmalarının YMM hizmeti ve diğer hizmetlerle bağımsız denetim piyasasına nispeten biraz daha rekabet edebildiği yorumu yapılabilir. KAYİK müşteri sayısı esas alınarak incelenen piyasada yıllar itibari ile yoğunlaşmanın arttığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak diğer denetim firmalarının artan KAYİK olmayan piyasaya yönelmesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca daha küçük firmalar henüz nitelikli denetim ekibi ve teknolojik alt yapıları oluşmadığı için KAYİK müşteri piyasasında rekabet edemiyor olabilir.

Araştırmanın en önemli sınırlılığı KAYİK kapsamında denetim yapmayan denetim firmalarının önemli çoğunluğunun şeffaflık raporlarını yayımlamamasıdır.

Denetim firmaları tarafından sunulan şeffaflık raporlarında öneri olarak, sunulan gelirlerin belirli bir standartta sınıflandırılması ve denetledikleri KAYİK olmayan şirketlerin sayılarının raporda belirtilmesi istenebilir. Ayrıca şeffaflık raporlarına erişimin daha kolay hale getirilmesi sağlanabilir. Diğer taraftan KAYİK kapsamındaki müşterilerin gelirleri ve varlık toplamları esas alınarak farklı yoğunlaşma oranları tespit edilebilir.

KAYNAKÇA

Bikker, J. A. -Haaf, K. (2002), "Measures of Competition And Concentration İn The Banking İndustry: A Review Of The Literatüre", Economic & Financial Modelling, 9(2), pp.53-98.

Erdoğan, S.-Solak, B. (2016), "Türkiye'de Şeffaflık Raporları ve Bağımsız Denetim Sektörüne Yönelik Ampirik Bir Çalışma", Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), ss.175–195.

Ildırar, M.-Kıral, E. (2018), "Piyasa Yapısı Ve Yoğunlaşma: Türk Otomotiv Sektörü Üzerine Bir Analiz", AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1), ss.93–117.

Malis, S. S.-Brozovic, M. (2015), "Audit market concentration: Evidence from Croatia", Ekonomski Vjesnik, 28(2), 339–356.

Mijić, K.-Jakšić, D.-Vuković, B. (2015), "Concentration of the Audit Market: Evidence from Serbia", Economic Themes, 52(1), pp.115–126.

Pehlivanoğlu, F.-Tiftikçigil, B. Y. (2013), "A Concentration Analysis in The Turkish Iron-Steel and Metal Industry", International Journal of Economic Practices and Theories, 3(3), pp.152–167.

Rozgina, L.-Saksonova, S.-Kuzmina-Merlino, I. (2020), "Concentration Dynamics in the Market for Audit of Public Interest Entities in Latvia", In Lecture Notes in Networks and Systems (Vol. 117, pp. pp.641–653).

Sanlı, N.-Özbirecikli, M. (2012), "Türkiye'de denetim mesleğinin gelişim süreci: geçmişten geleceğe bir araştırma", Muhasebe ve Denetime Bakış, Kasım 2012,ss. 1-28.

https://www.accountancyage.com/rankings/top-20-international-networks-2018/, 10.02.2021a.

https://www.accountancyage.com/rankings/top-20-international-networks-2019/, 10.02.2021b.

https://www.bi.edu/research/business-review/articles/2020/08/why-the-big-four-provide-higher-quality-audits/, (10.02.2021)

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0029&from=EN, (10.02.2021)

https://www.icaew.com/insights/viewpoints-on-the-news/archive/deloitte-still-worlds-number-one-firm, 10.02.2021.

https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5217/Bağımsız-Denetim-Kuruluşu-Resmi-Sicili, (15.02.2021)

https://www.usb.ac.za/usb_news/will-mandatory-audit-firm-rotation-reduce-audit-market-concentration-in-south-africa-prof-nicolene-wesson-virtual-inaugural-lecture-2020/, (10.02.2021)